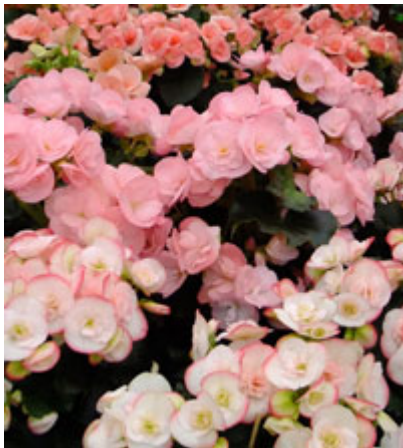

Veckans växt v. 35 2009

Begoniasläktet (*Begonia* L.)

Höstbegonior i olika färger.

Begonior har sedan slutet av 1800-talet varit en av våra vanligaste krukväxter. När de allra flesta av oss hör ordet begonia går nog tankarna till de färgstarka och rikblommande höstbegoniorna, *Begonia x hiemalis*. I december blir det tid för julbegonia, *B. x cheimantha*. Andra vanliga begonior är sommarbegonia, eller isbegonia som den också kallas, *B. x semperflorens-cultorum*, knölbegonia, *B. x tuberhybrida* och bladbegonia i form av rexbegonia, som återigen blivit populär. Det är framförallt dessa hybridkomplex som europeiska odlare med åren specialiserat sig på.

Släktet *Begonia* fick sitt namn av Charles Plumier, en fransk botanist. Under åren 1689-1697 gjorde han tre resor till franska Antillerna, nuvarande Martinique och Haiti. Expeditionerna gjordes på uppdrag av Ludvig XIV men initierades av Michel Begon, som under några år varit intendent på öarna. Plumier hittade några för honom okända växter och gjorde Begon odödlig genom namnge det nyfunna släktet efter honom. Men Plumier var inte först med sina beskrivningar av begonior, de visade sig ha varit kända i Asien innan resorna till Antillerna gjordes.

Boliviabegonia (B. boliviensis)

Släktet *Begonia* är artrikt och finns som örter eller buskar i tropiska och subtropiska områden världen över med utantag för Australien. Uppemot 1000 arter finns beskrivna, varav en fjärdedel odlas. Arterna hybridiserar lätt, vilket observerades tidigt, och som lett till att det finns hybridkomplex och många sorter.

Fram till 1800 fanns fem arter i odling, men i och med att plantjägarna gav sig ut på sina resor, och i takt med att många nya arter upptäcktes, så ökade antalet odlade arter raskt. En av de allra tidigaste hybriderna var näckrosbegonia, *B. x erythrophylla*, som togs fram i Berlins botaniska trädgård i mitten av 1800-talet. 1856 introducerades *B. rex* från Assam i Indien och ett intensivt arbete med att få fram hybrider startade, framförallt i England men också i Tyskland och Frankrike, och som resulterade i Rex-gruppen.

På 1860-talet hittades sex knölbildande arter uppe i Anderna. De blev stomme i det förädlingsarbete som ledde fram till knölbegoniorna, Tuberhybida-gruppen. I en sändning med levande växter som 1878 kom från Brasilien till Berlins botaniska trädgård råkade det finnas frön av *B. cucullata* var *hookeri*. Fröna grodde och överlevde. En korsning med *B. schmidtiana* gav upphov till sommarbegonior med klara, lysande färger. På ön Socotrana i Indiska Oceanen upptäcktes 1880 *B. socotrana* som blev mycket betydelsefull som ena föräldern till vinterblommande begonior som höst- och julbegonior. Julbegonian togs fram i Frankrike i slutet på 1800-talet. I Sverige dominerade de svenska sorterna 'Eges Favorit' och 'Solbacken' under många år innan de ersattes av norska sorter. Höstbegonian är en modernare hybrid som lanserades på 1950-talet.

Fylld höstbegonia

Trots den stora artrikedomen, de många hybridformerna och alla sorter finns utmärkande drag för släktet. Särskilt framträdande är de skeva, asymmetriska bladen, som i allmänhet sitter i

alternnerande rader. Bladen kan vara hela eller flikiga, kala eller håriga. Ofta finns fläckar eller teckningar i flera gröna nyanser med inslag av vitt och/eller rött. Det finns han- och honblommor på samma planta, de kan vara få eller många av det ena eller det andra slaget. Hanblommorna har oftast två yttre och två inre kronblad, medan honblommorna har fem eller tio kronblad. Många sorter har fyllda blommor, en del liknar kamelior. Frukttämnet är stort och har långsgående vingar och varje färdig kapsel innehåller sedan stora mängder mycket, mycket små frön.

Begonior med liknande karaktärer och användningsområden har för att underlätta för odlare delats in i s.k. hortikulturella grupper. Grupperna är begonior med bambuliknande stam, busklikta begonior, suckulenta begonior, Semperflorens-gruppen, rhizombildande begonior, knölbegonior, Rex-gruppen samt hängande begonior.

Exempel på blad och blommor från begonior.

Text och foton: Anita Ireholm